

universität
wien

Oddělení vědy
Filosofická fakulta Univerzity Karlovy
nám. Jana Palacha 2
CZ-116 38 Praha 1
Česká republika

Institut für Slawistik

Dr. Dr. phil.habil. Anne Hultsch, Privatdoz. M.A.
Spitalgasse 2, Hof 3 (Campus)
A-1090 Wien

T +43-1-4277-42831
F +43-1-4277-842831
anne.hultsch@univie.ac.at

Ve Vídni 28. ledna 2019

OPONENTSKÝ POSUDEK NA HABILITAČNÍ PRÁCI JOSEFA HRDLIČKY
STUDIE O POEZII A POETICE
(předkládané v roce 2018 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy)

Práce čítající dvě stě padesát čtyři stran je členěna do tří částí, respektive do dvanácti kapitol. První část je věnována všeobecným otázkám poezie a poetiky, především poměru básnického jazyka ke (spořádanému) světu. Druhý díl se vymezuje v širším rámci k poetice Gastona Bachelarda a k Bachelardově četbě Jeana Starobinského, v nichž je jasně rozlišena poetika (se svým totalitním nárokem na uchopení světa) a věda (se svým zaměřením na separátní jevy). Předmětem třetí části je poetika exilu. Dvacetistránkový seznam literatury uzavírá celou práci.

Texty vznikaly v letech 2012 až 2018. Zde předkládaný přehled obsahuje již zveřejněné kapitoly. Pro tento přehled byly však nově přepracovány a v této nové formě nebyly dosud přístupny.

Svou předkládanou práci překlenuje Josef Hrdlička mezeru, která se vyjevuje téměř jakoby znenadání: zanedbávání teoretických otázek poezie a poetiky českou literární vědou, obracející se bez přerušení a v následování československého strukturalismu především k problémům prózy. To se jeví do té míry neočekávaným, protože právě poezie nebo lyrika hraje v české literatuře důležitou roli (v evropském srovnání: důležitější než jiné textové formy). Kromě Miroslava Červenky se jí však v posledních letech téměř nikdo soustavněji na

teoretickém poli ani nepřiblížil, odhlédneme-li od studií věnovaných jednotlivým autorům. O to více je třeba přivítat Hrdličkovu práci, jež se opírá o dlouholeté potýkání se s otázkami básnického jazyka. Práce obeznamuje podrobně a kriticky se západními teoriemi (mj. Jonathana Cullera, Gastona Bachelarda, Rogera Cailloise). Protože některé z knih (Bachelard, Cailloise), které Hrdlička představuje blíže, přeložil on sám, je mu umožněno o nich psát s velice důvěrnou znalostí textů.

Úvodem se pouští (volně podle Jacquese Lacana, kterého přímo také ani necituje) do rozlišení tří modalit básnického jazyka a vysvětluje jednu každou na příkladě: imaginárno – symbolično – reálno ; Karel Šiktanc (kterého přímo nepojmenovává) – Zbyněk Havlíček – Paul Celan. Imaginárno se vztahuje na obraz sebe sama vůči světu, symbolično se vztahuje na systémy zakládající smysl (předpisy, kódy, jazyk atd.) , reálno je to, čehož se nelze zmoci jazykově ani imaginárně. Poezie patří do oblasti symbolična, aniž by se zříkala imaginárna.

Rozpad harmonického vztahu mezi básnickým slovem a spořádaným světem všehomíra, jenž se vykazuje rozbíjením formy a novým nakládáním s básníkovou subjektivitou, se dokládá na příkladech děl Jana Zahradníčka, Vratislava Effenberga, Konstantina Biebla, Paula Celana, Jiřího Koláře, Walta Whitmana. I když se Druhá světová válka považuje za přelom, přesto se nepřestává odkazovat na předchůdce T. S. Eliota a Williama Butlera Yeatse, v jejichž díle už některé texty – namátkou *The waste land* resp. *The second coming* (obojí chybí v seznamu literatury) – naznačují, jak lze na prožívaný rozpad básnický reagovat.

Za české uváděné autory exilu, pojímaného v první řadě jako odloučenost od společného jazyka a kultury, platí vedle protestantských exulantů (Jan Ámos Komenský, Jan Kopecký) Karel Zlín, Ivan Blatný, Milada Součková, Egon Hostovský, Rio Preisner, Teréza Nováková, Jan Čep, čímž se stává patrným, že se tu nejedná jen o lyriku, ale také o prózu a její specifickou poetiku. Jejich dílo je konfrontováno s dílem Charlese Baudelaira, Yvese Bonnefoye. Tento je poznovu poměřován Friedrichem Hölderlinem atd.

Při vázanosti definice exilu na pojem jazyka, vykazující svou pochopitelnou logiku, dostávají se další zajímavé fenomény jaksi stranou pozornosti. Jak je tomu například s německo–německým exilem, jak je tomu s vyhoštěnci, pohybujícími se ve větších komunitách – diasporách, hovořícími svým původním jazykem a majícími účast na své původní kultuře, přes exteritoriální zázemí? Postačuje skutečně změna jazyka pro zařazení do kategorie exulantů?

Velice kladně je třeba vyzvednout vedle komparatistického přístupu, umožňujícího pojímat českou literaturu v širších kontextech, a vedle koncentrace na francouzská teoretická díla, jejichž četba je neprávem v německém a anglickém jazykovém prostoru zanedbávána, a) kapitoly svědčící o velice soustředěné, hloubavé četbě a možnostech i nemožnostech slova běžného a zvláště slova básnického a b) kapitoly osvětlující pojem a fenomén – skutečného a takzvaného vnitřního – exilu od starověku až po dnešek a tím se tomuto pojmu – stranou módních rozprav o migračních a transkulturních literaturách – přibližující. Právě zde provedené propojení historické perspektivy s perspektivou teoretickou se prokazuje jako velice plodné, otvírá tím pohled na pochody, které nejsou tak nové, jak se mnohým jeví, a které především umožňují vytvořit intertextové vztahy a tím poukázat na delší vývojové linie, počínající Platónem a Ovidiem a díly Edwarda Saída a Salmana Rushdieho zasahující do bezprostřední přítomnosti.

Jednotlivé části práce jsou sice heterogenní, nelze však přehlédnout jejich souvislost vnitřní. Tím se tyto části prozařují jakoby navzájem. Celkově z toho nevzniká žádná nová teorie lyriky, což ani nebylo cílem práce, nýbrž inspirovaná a tím inspirující četba, která dostala naprosto svému předmětu – podněcuje totiž k tomu, co je podstatou básní: výzvou k opětovnému čtení. O samostatné a kritické péči při zpracovávání literatury, o opravdovosti kladených otázek, o mnohostranné sečtělosti autorově a o vlídné tváři formy práce se není třeba zmiňovat. Jsou nám totiž dobře známy z dřívějších prací Josefa Hrdličky.

Práce splňuje požadavky kladené na habilitační práci, proto je bez jakýchkoliv námitek doporučuji k dalšímu postupu v habilitačním řízení.

